

Multumis- leikki

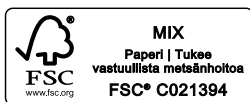

Anni Saastamoinen

Anni Saastamoinen

*Muuttumis-
leikki*

*KOSMOS

Ensimmäinen painos

© Anni Saastamoinen ja Kosmos 2026
Kosmos on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-352-380-7

Painettu EU:ssa.

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@kosmoskirjat.fi

***KOSMOS**

Olen lukenut elämäni aikana kenties satoja muuttumis-leikkiartikkeleita naistenlehdistä. Niitä artikkeleita, joissa joku on joko itse ilmoittanut haluavansa muuttua tai joku muu on tulkinnut heidät muuttumishaluisiksi.

Olipa aloite kenen tahansa, sen seurauksena joku istutetaan tuoliin, hänen hiuksensa leikataan ja värjätään, hänet meikataan uudella tavalla ja uudenlaisilla tuotteilla, hänet puetaan vaatteisiin, jollaisia hän ei ole aiemmin käyttänyt. Nämä ovat leikkisiä, kevyitä mediasisältöjä, jotka kirjoitetaan ilahtuneella sävyllä. Esitellään ennen ja jälkeen -kuvia, joista jälkimmäisissä muuttuneen ihmisen kuvaillaan säkenöivän. Hän on kokonaisempi ja hänen elämästään on tullut parempaa, ovathan ammattilaiset saaneet hänet nyt sopimaan tietynlaisen kauneuden normistoon.

Nämä muuttumiset sanellaan ulkoapäin, niiden voima on peräisin kulttuurisista ihanteista, jotka kertovat millaiselle vartalo-tyypille sopivat minkäkinlaiset vaatteet, millainen kaula-aukko sopii suuri- tai pienirintaiselle, minkävärinen huulipuna sopii juuri muuttujan ihonsävyyteen ja niin edelleen.

Sitten on toisenlaisia muodonmuutoksia, väkivaltaisempia, kokonaisvaltaisempia. Olen nähnyt elämäni aikana myös tuhansia perhoseja, leppäkerttuja ja muita hyönteisiä,

jotka ovat käyneet läpi täydellisen muodonmuutoksen. Toukasta on tullut perhonen tai leppäkerttu, kömpelöstä möyrijästä muovaantunut kotelon suojissa valmis eheä olento, joka lepattaa tai pärisee kauniina. Näissä muuttumisissa prosessit sanelee luonto, evoluutio. Tämä kaksikko ei kysele, se pistää tuulemaan ja vähät välittää, että punainen väri ja hauska kuosi vain korostavat leppäkertun pyöreää muotoa.

Olen aina ollut vähän huolissani näistä muuttujista, lajista riippumatta. Kuinka naistenlehtien muuttujat osaa- vat kotona meikata itsensä kuten ammattilainen on heidät muuttumisleikissä meikannut? Joutuvatko he heittämään kaikki vanhat vaatteensa kierrätykseen ja ostamaan uusia? Onko heillä siihen varaa? Onko mahdollisuutta ylläpitää ammattilaisen leikkaamaa ja värjäämää tukkaa? Onko muuttuja ylipäättään tyytyväinen kokemaansa muutokseen, vai odottaako hän kuvaamisen hetkellä malttamattomana, että koska pääsee pesemään kasvonsa tai ostamaan marketista vaalennusaineen? Hikoiluttaako muuttujaa koko prosessin ajan ajatus siitä, miten hän kykenee sopeutumaan muutokseen? Mitä naapuritkin ajattelevat?

Entäpä hyönteiset! Miten ne sopeutuvat muutokseen, jossa möyriminen on muuttunut lepattamiseksi tai lentelyksi? Voiko hyönteisellä olla korkeanpaikan kammoa? Kaipaavatko ne entistä elämäänsä, toukka-aikaa, jolloin ne lähinnä nakertelivat kasveja?

Tämä on yksi kertomus joksikin toiseksi muuttumisesta, äidiksi tulemisesta.

Muutoksesta, joka on naistenlehtien leikkiä kulttuurin ihanteiden puristuksessa. Mutta myös ja ehkä ennen kaikkea evoluution ja luonnon sanelemaa hyönteismaailman

täydellistä muodonmuutosta, joka jättää sanattomaksi, hauk-
komaan happea, huutamaan apua tai ehkä vain huutamaan.
Se muuttuminen pakottaa kysymään, että mitä helvettiä
tässä nyt tapahtuu ja miten tämä voi olla normaalia?

Siitä on leikki kaukana.

Epävarmuuspalikka

Siellä mistä minä tulen, haisivat miehet koneöljyltä, havupuulta ja mullalta. Naiset haisivat navetalta, puhtaalta pyykiltä ja pullalta – ja myös mullalta.

Elämän rytmiä määrittivät aamulypsy ja iltalypsy.

Ja me lapset.

Me olimme olemassa kuten kaikki muukin ympärillä, osana elämää. Pyörimme vain jaloissa, istuimme ulkona syö-mässä hiekkaa, kanniskelimme tavaroitamme pitkin pihoja ja navettoja, juoksentelimme pelloilla ja metsissä. Istuimme traktoreiden, kaivureiden ja metsäkoneiden kyydissä, kul-jimme isompien sisaruksiemme perässä. Ja vaadimme tietysti huomiota: leiki äiti, parrata minua isä. (Parrattaminen tarkoitti sitä, että isä hieroi karheaa parransänkeään lasten poskiin. Se kutitti eli oli hauskaa.)

Kun olin pieni ja tivasin, mistä olin tullut, äitini sanoi: voipaketista. Että olin ollut ihan pieni ja voipaketissa. Tui-jotin epäilevästi Voimariini-pakettia ja ihmettelin, miten minä olin muka sinne mahtunut. Totesin, että siellä oli varmaan ollut pimeää. Se nauratti aikuisia, enkä ymmärtänyt miksi.

Olin ollut kuulemma myös ”pilikkeenä isän silimäkulumassa”. Siksi tarkkailin isäni silmiä nähdäkseni, oliko siellä vielä jälkiä minusta tai kenties pilkettä jostakusta toisesta. En nähnyt, en ymmärtänyt.

Oli miten oli, minä olin siinä, iltatähtenä pohjois-savolaisessa perheessä metsien ja peltojen välissä. Etäällä kulki hiekkatie, joka yhdistyi vielä etäämpänä asfaltoituun tiehen, joka yhdistyi sitäkin etäämpänä toiseen, suurempaan asfaltoituun tiehen. Ja ne tiet veivät kauas, veisivät jossain vaiheessa minutkin.

Kirjoitan tästä ehkä siksi, että lapsuudessani lapsena olemisessa ei ollut mitään merkillistä. Perheenä eläminen ja lapsena aikuisten töiden keskellä ja välissä pyöriminen olivat olemisen tavoista tavanomaisimpia. Meitä lapsia vain yksinkertaisesti oli.

Ei tietenkään niin paljon kuin silloin, kun omat vanhempani olivat sotien jälkeen syntyneet, sillä silloin lapsia oli aivan valtavasti – heitä syntyi noin 100 000 vuodessa. Vuonna 1986 minun lisäksi syntyi noin 60 000 lasta. Jo tuolloin puhuttiin lasten vähenemisestä ja syntyvyyden laskusta, ja se heijastui myös meidän elämäämme: ala-asteella ollessani osa pikkukouluista lakkautettiin ja oppilaat siirrettiin samaan, isompaan kouluun. Minun luokallani meitä oli viisi, ja koko ala-asteella muistaakseni kolmisenkymmentä oppilasta. En muista opetuksesta paljoakaan muuta kuin sen, että opettaja oli auktoriteetti, jolle kaikki sanoivat kuorossa hy-vää huo-men-ta.

Tällainen oli se mennyt maailma, joka on kadonnut lankapuhelimien, kaapelimodeemien ja pienten kuntien omien terveysasemien mukana. Nyt lapset on tuotantoeläinten tapaan keskitetty suurempiin laitoksiin, joiden toiminta on

tehostettua ja keskitettyä. Nykyhetkestä käsin lapsuuteni maailma tuntuu kuumehoureelta. Oliko sitä edes olemassa, vai onko kaikki vain jonkin jugurttimainoksen aikaansaama valemuistoa?

Monet lisääntymisikäiset pohtivat, uskaltavatko he edes ajatella, että he saattaisivat haluta lapsen. Tapa, jolla asiasta puhutaan, tuntuu jotenkin etäiseltä – samaan aikaan korostetun järkevältä, liian kaukaisia ajatuksia puntaroivalta, mutta myös liian tunteelliselta ja ehdottomasti liian abstraktilta. Ikään kuin lapset eivät olisi ihmisiä vaan jonkinlaisia uhkatekijöitä. Mitä tapahtuu urakehitykselle? Mahdummeko asumaan kuten olemme asuneet tähän saakka? Onko olemassa töitä, joihin palata lapsen syntymän jälkeen? Onko olemassa töitä ensinkään, onko varaa elää elämää? Onko elämää? Ja kun lapsikysymykseen sitten vastataan, että kyllä kiitos, tulee heistä päämäärä ja elämäntehtävä sen sijaan, että kyse olisi jostakin luontevasti ilmaantuvasta osasta aivan tavallista elämää. Tai ehkä tämä on vain kaltaisteni kokemus. Meidän, jotka mietimme liian kauan, arkailimme maailmaa, seisoimme sen epävarmuuden äärellä odottamassa vakaampaa aikaa, jota ei enää ole olemassa.

Nykyinen elämänmuotomme on uhka lapsille, jotka ovat vasta ohuita ajatuksia, pilkkeitä silmäkulmissa. Maailma palaa, ihmisiä tapetaan, olemme kyllästäneet kaiken mikromuovilla ja haitallisilla kemikaaleilla, ihmiskunnalta loppuu vesi, happi tai ainakin elämänhalu, kun uutissovellus avataan vahingossa tai tahallaan. Työelämä on epävarmaa. Kaiken lisäksi suuria valtioita diktaattoreiden elkein johtavat vanhat miehet istuvat sormi ydinaseiden laukaisunapilla. Kaikkialla haisee katastrofi, joko akuutti tai mahdollinen.

Ehkä näistä syistä – tai no, melko varmasti näistä syistä – Suomen syntyvyys oli vuonna 2024 ennätysalhainen. Silloin syntyi 43 720 lasta. Yksi heistä oli minun.

Tietysti kaikkea elävistä uhkaava tuho on väijynyt ihmiskuntaa nurkan takana ennenkin. Tarkemmin sanottuna ihmiskunta on mitä luultavimmin aina elänyt katastrofien keskellä, ja monissa maissa se on arkea tälläkin hetkellä. Josakin tapetaan kaiken aikaa viattomia sivullisia, lapsiakin. Silti homo sapiens on lajina olemassa. Väkevästi.

Lapsuudestani kului vuosikymmeniä siihen hetkeen, kun aloin todella kysyä, voisiko minun ja kumppanini elämä kannatella pientä ihmistä. Niiden vuosien aikana jouduin johonkin madonreikään tai hankalaan Narniaan: sitä, mikä lapsuudessani vaikutti ainoalta olemisen tavalta, ei ollut enää olemassa. Ydinperhe-elämän normaalius oli epänormaalia, sillä joko individualistiseksi muuttunut kulttuuri tai työelämän epävarmuus olivat pakottaneet yksilöt pinnistelemään lapsikysymyksen parissa.

Lapsena ajattelin, että tietysti minullakin olisi joskus perhe. En mitenkään aktiivisesti, sillä olin lapsi. Kuitenkin jotenkin sisäsyntyisesti koin, että tällaista elämä on, ja koska se on tällaista nyt, olisi se tällaista myös tulevaisuudessa. Joskus minäkin tapaisin ihmisen, jonka kanssa haluaisin jakaa elämäni, että meilläkin olisi perhe. Mielikuvani perheestä oli kaksi lasta ja koira.

Jossain vaiheessa aloin tajuta, että maailmassa on muuta-kin kuin perheitä, ja että ihmiset olivat toisistaan irrallisia.

En muista, minkä ikäinen olin, kun sain tietää, ettei äitini nimi olekaan Äiti. Olimme äitini kanssa hänen äitinsä luona,

kun mummo kutsui äitiä minulle uudella nimellä, hänen omalla nimellään. Muistan hämmentyneeni ja tunteneeni itseni jollain tapaa petetyksi. Naurahdin, että äitihän on äiti. Kuka on tämä ihminen, jonka nimi juuri lausuttiin ääneen?

Äitini ja mummoni nauroivat, että se on äitini nimi. Äiti on hän, hän on äiti, äidillä on kokonainen identiteetti ja elämä, joka oli irrallinen äitiydestä ennen meitä lapsia. Se on edelleen irrallinen äitiydestä. Äitini onkin monta. Älytöntä, liekö edes laillista. Toivottavasti edes jollain tapaa säädeltyä.

Ajatus siitä, että minäkin voisin joskus olla jonkun äiti, tuli todemmaksi, kun sain lahjaksi vauvanukkeja. Suhtauduin niihin kiusaantuneella kiinnostuksella. Mitä niillä pitäisi tehdä? Leikkiä kotia? Leikin mieluummin sutta, Pocahontasia, metsässä elävää villihevesta, mustapantteria tai villin lännen lääkäriä (olin katsonut äitini kanssa *Tohtori tuli kaupunkiin* -sarjaa).

Koti- ja äitileikit olivat leikkilistani häntäpäässä. Ne olivat tylsiä aivan kuten aikuisuuden oikea kotielämäkin oli. Olin kuitenkin jo lapsena velvollisuudentuntoinen ja podin huonoa omaatuntoa siitä, ettei lahjaksi saaduilla nukeilla ollut tekemistä. Ettei niillä leikitty. Päässäni soi usein ”Hyljätty nukke” -niminen lastenlaulu, ja se itketti minua: sysätä nyt vanha nukke syrjään uuden tieltä, hylätä rakas lelu noin vain! Eihän sellaista pitäisi suoda näillekään, pyytämättä syliini lykätyille vauvanukeille. Totta kai niillä piti leikkiä.

Siispä otin nukkeja nilkoista kiinni ja kylvetin niitä sadesiämpärissä huljuttelemalla. Kylvettämisen jälkeen laitoin nuket siskoni vanhoihin nukenvaunuihin ja työntelin niitä ympäri pihaa miettien, kauanko tätä pitäisi tehdä. Nukeilla leikkiminen tuntui performanssilta, sydämeni ei ollut siinä mukana. Poneille ja barbeille rakensin kokonaisia tarinoita,

henkilöhahmoja, sukupuita ja asumuksia. Niiden hahmoissa oli syvyyttä ja ulottuvuuksia, joita vauvanukeilla ei ollut eikä niille saanut. Vauvanuket olivat mielestäni helvetin tylsiä.

Oliko se jonkinlaista kapinaa? Sitä olen miettinyt aikuisena, mietin edelleen. Mutta on hankalaa saada otetta siitä ajasta, se on lipunut jo ulottumattomiini. Ehkä olisin ollut kiinnostuneempi vauvanukeista ja kotileikeistä, jos minulla olisi ollut pikkusisaruksia ja olisin nähnyt, miten äitini olisi heitä hoivannut.

Ehkä en muista nukkeleikkejä, koska ne eivät olleet itselleni tärkeitä.

Koulutaipaleeni alkua määritti lama. Kun menin kouluun vuonna 1992, meille jaettiin puolitetut lyijykynät ja pyyhkekumit. Vihkoja piti käyttää säännöstellen – käsialan piti mahduttaa yhdelle riville, eikä yhtäkään sivua saanut jättää välistä. Liian suurista käsialoista huomauteltiin. Kuvaamataidossa paperiin ei saanut jättää valkoista, vaan taivaskin piti värittää sinisellä tai minkä värinen taivas nyt sattuikaan piirroksessa olemaan. Tyhjiys piti tehdä värillä vähemmän tyhjäksi.

Vaikka en minä lamaa oikein muuten huomannut. Uutisissa markka kellui ja pukumiehet olivat kurttuotsaisia, huolestuneita ja väsyneen näköisiä. Lehmät lypsettiin, puut kaadettiin, pullat leivottiin ja lattiat pestiin. Äiti ja isä huokailivat. Hekin olivat kurttuotsaisia, huolestuneita ja väsyneen näköisiä. He tekivät töitä kuten aina ennenkin, mutta enemmän ja hiljaisempina.

Laman paino asettui minuun lapsen hämärinä havaintoina siitä, että maailma oli epävarma. Se oli epävarmempi kuin olin siihen saakka käsittänyt. Epävarmuutta

huolestuttavampi asia oli havaita, että myös aikuiset olivat epävarmoja, ja että epävarmuus huolestutti heitä.

Tajusin, ettei maailma ollut vain epävarma, se oli epäluotettava.

Olin kuudennella luokalla, kun Spice Girlsit alkoivat lisääntyä. Edellisenä vuonna olin katsellut huoneeni Spice Girls -julistella tapetoituja seiniä ja pohtinut, miten Gerin saisi joko peitettyä tai leikattua niistä kokonaan pois, sillä hän oli jättänyt Spaissarit Helsingin-keikan jälkeen. (Keikalle en tietenkään päässyt, koska olin lapsi ja kaukana.) Nyt Mel B ja Victoria saivat esikoisensa. He olivat upeita, esikuvia, hekin saivat lapsia.

Vaikka Spice Girlsien lisääntyminen tavallaan alleviivasi perheellistymisen tavanomaisuutta, jossain vaiheessa nuoruuttani ajatus lapsista alkoi muuttua etäisemmäksi. Aiemmin itsestään selvältä vaikuttanut ajatus siitä, että minulla olisi joskus oma perhe, katosi.

Ajatus katosi, kuten se katoaa teini-iässä monilta, ehkä useimmilta. Se katosi paitsi biologisten kehitysvaiheiden vuoksi, myös siksi, että tulevaisuus oli kaikin tavoin tuntematon: en tiennyt yhtään, mitä halusin tehdä. Monilla tuntui olevan joku suunta, joku ammatti, jota kohti he lähtivät. Hain lukioon ja toivoin keksiväni siellä, mitä voisin tehdä.

Tiesin vain haluavani jonnekin loitommalle, katsomaan asioita kauempaa. Vietin huomattavan määrän elämästäni internetissä juttelemassa ihmisille, jotka asuivat kaukana. Suuressa kaupungissa. Heillä oli oikealla tavalla tiukat farkut ja takkuiset tukat, he istuivat modernin taiteen museon nurmikolla, skeittasivat. Katsoin koulun jälkeen *Jyrkiä*, joka

sijaitsi kaiken sen keskellä, jonka osaksi halusin. He saattoivat kävellä noin vain Lasipalatsille, seistä sen ikkunoiden takana ja olla sillä tavalla osa jotain.

Mutta suuressa kaupungissa asuminen ei oikeastaan ollut asia, johon kannustettiin. Suuressa kaupungissa ja etäällä asuvien ihmisten elämäntyö ja työt olivat kaukana siitä, johon olin kasvanut. Jokin siinä vieraudessa veti ja kutsui, pakotti pois. Yläaste vaihtui lukioon, lukio yliopistoon, kuten kaupungit ja maat.

Vuonna 2008 olin 22-vuotias eli joidenkin mielestä mitä mahtavimmassa lapsentekoiässä, mutta minä opiskelin ja join kaljaa ja opiskelijabileissä huutolauloin kaikkien muiden mukana, että I kissed a girl. Odotin sekä pelkäsin tulevaisuutta.

Kesätoissa seisoin puutarhamyymälän kassalla hymyilemässä ja sanomassa kiitos ja ole hyvä samalla, kun yritin keksiä, mitä tekisin aikuisena. Aikuisuus sellaisena, jollaisena se oli minulle kaupattu pakeni kaiken aikaa kauemmas. Yhdysvaltojen finanssikuplan puhkeaminen oli laajennut eurokriisiksi. Ihmiset menettivät työpaikkojaan, nuoret uskonsa tulevaisuuteen.

Olin opintojeni alkupuolella mutta samalla syvän tietoinen siitä, ettei yliopistotutkinto olisi tae muusta kuin opintolainasta. Me valmistuisimme tyhjiöön, jossa tutkinto ei takaisi mitään.

Kävi ilmi, että koko nuoruuteni ja kenties suuri osa elämästäni on perustunut valheeseen. Meille maalattiin kuva tulevaisuudesta, johon teknologian mullistukset rakentaisivat uusia työpaikkoja. Kaikilla aloilla kaivattaisiin kipeästi työvoimaa, kun suuret ikäluokat jäisivät eläkkeelle. Kuljin pitkin maata ja maailmaa, päädyin asumaan Helsinkiin ja

tekemään kaikenlaisia töitä, kunnes aloin saada töitä alalta, jota olin opiskellut ja jota rakastan.

Elämä oli silti silppua, hakkelusta, mössöä. Sillä valitettavasti meille lama-aikojen ja taantumien viskelemille millenniaaleille luvattu suurten ikäluokkien eläköityminen ei tuonutkaan tuhansittain ja taas tuhansittain täytettäviä työpaikkoja, vaan lupaukset osoittautuivat paskapuheeksi. Joko teknologinen mullistus on vienyt työpaikat, tai sitten eläköityvien ihmisten työt silputaan osiin ja asetellaan jonkinlaisena hakkeluksena lisätehtäviksi sellaisille ihmisille, joilla on jo tehtävää enemmän kuin he ehtivät tekemään. Selvää säästöä.

Samalla elinkustannukset ja asuntojen hinnat nousivat nousemistaan, vakituiset työsuhteet muuttuivat entistä harvinaisemmiksi. Elämän peruspilarit murenivat silmien edessä. Minne tässä elämässä olisi pitänyt tehdä lapsi – pätkätyösopimussilpusta muotoiltuun pesään kuin jokin lintu?

Kuvittelin siis olevani järkevä ja vastuullinen ihminen, kun en alkanut yrittää lisääntymistä tai edes kauheasti ajatella sitä ennen kuin elämäni olisi jonkinlaisessa järjestyksessä. Ennen kuin minulla olisi parisuhde sellaisen ihmisen kanssa, jonka kanssa kaaoksen jakaminen ja erilaisten tyrskyjen läpi vääntäytyminen tuntuisi mahdolliselta, ennen kuin minulla olisi mielenterveyttä, ennen kuin minulla olisi työpaikka, ennen kuin minulla olisi vakautta ja varmuutta. Ennen kuin sitä ja ennen kuin tuota, ennen kuin olisi valmista.

Mutta milloin olisi valmista?

Tuskin koskaan. Tai kai tavallaan joltain osin oli, koska löysin kumppanin, jonka puuttuminen on monella ikäiselläni suurin syy heidän lapsettomuudelleen.

Mutta silti ei tuntunut valmiilta. Ei ollut vakaata työelämää, sitten meni mielenterveys. Masennuin ja uuvuin. Meni

vuosia, kun yritin saada vakautta työelämäni. Meni vuosia, kun yritin saada vakautta yhtään mihinkään, mutta vakautta ei koskaan löytynyt. Sen valmistus taidettiin lopettaa joskus 1990-luvulla.

Olisiko elämäni ollut vakaampaa, jos olisin jatkanut sukuni perintöä? Viljellyt maata ja lypsänyt lehmiä sen sijaan, että olisin lähtenyt hahhattelemaan jonnekin helvetin kauas tekemään työtä, jonka tekemistä kukaan ei näe, ja jota aina vain harvempi pitää työnä ensinkään?

Olisiko elämä maalla juurruttanut minua, olisinko minä rakastunut johonkin hirvittävän mukavaan naapuripitäjän poikaan ja synnyttänyt hänelle ainakin 17 lasta, jotka olisin ymmärtänyt tehdä hedelmällisen ikäni huipulla?

Olisiko minun pitänyt siis olla joku aivan toinen ihminen sen sijaan, että elin elämää omana itsenäni? Joskus tuntui, että juuri siitä minua rangaistiin. Mitäs seurasit jotain typerää hoopoa lapsellista hölmöä huonoa halua tehdä jotain, olla joku, mennä johonkin, mitäs lähdit opiskelemaan jotain epämääräistä. Miksi et vain hankkinut jotain järkevää työtä sellaiselta alalta, jolle työllistyy varmasti!

Mutta hoiva- ja palvelualatkin lappasivat porukkaa kilometritehtaalalle.

Ja sitten on ”siinä iässä”, jossa yhteiskunta alkaa odottaa, että alkaisin odottaa.

Ja kun lapsia ei alkanut kuulua huolimatta siitä, että olin seurustellut jo pitkään ja jumankauta mennyt naimisiinkin ja ikääkin alkoi jo olla, kukaan ei enää edes luojan kiitos kysynyt asiasta.

Onnekseni en muista että kukaan perheestäni tai puolisoni perheestä olisi koskaan kysellyt, että koskas alkaa

kuulua sitä pikkujalkojen teputtelua. Kaipa he ajattelivat, että sitä olisi jo alkanut kuulua tai että sitä kuuluu sitten kun kuuluu, jos on kuuluakseen.

Äitini kanssa kävin joskus keskustelun maailman epävarmuudesta ja siitä, miten mihinkään voisi luottaa kun juuri mihinkään ei voi ja miten sellaisiin eli tällaisiin olosuhteisiin sitten uskaltaisi perustaa perheen.

– Kyllä laps’ leivän tuo, sanoi vanha kansa, rohkaisi äitini.

En tietenkään uskonut sitä. Lapsen saaminen epävarmoihin olosuhteisiin tuntui yhtä järkevältä kuin heittäytyisi uimataidottomana hyiseen aallokkoon. Kuin loikkaisi kuiluun tai imeytyisi avaruuteen, ja silti kaikesta huolimatta päättäisi luottaa siihen, että kaikki järjestyy.

Miten niin voisi elää?

Keväällä 2026 tätä kirjaa kirjoittaessani luin *Ylioppilaslehestä* nuorena eli alle kolmekymppisenä isäksi tulleen Leonard Wilhelmuksen esseen, jossa kirjoittaja kertoo, miten epävakauden keskelle syntynyt lapsi rakensikin ympärilleen varmuutta ja turvaa.

Saatanan vanha kansa, olisi pitänyt itsekkin uskoa heitä.

Suomen valtio janoaa lisää tuollaisia nuoria vanhempia, mutta heitä on alati vähemmän. Väestöliiton tutkija Anna Rotkirch on ollut varmasti jokaisessa suomalaisessa mediassa kertomassa syitä sille, miksi näin on. *Helsingin Sanomien* haastattelussa hän muotoilee asian seuraavasti: ”Lapsi nähdään ylimääräisenä epävarmuuspalikkana, kun ennen se oli identiteetin ja statuksen osa.”

Lause pysäyttää, surettaa, mutta ei ihmetytä. Maailma tuntuu keikahtaneen katolleen, mikään ei tunnu tuovan vakautta. Toisaalta on ilahduttavaa, että ihmiset voivat rakentaa identiteettinsä muullakin tavalla kuin lisääntymällä.

Kesti aika kauan ennen kuin tapasin puolisoni. Siinä sen sijaan ei mennyt kauaa, että tiesin haluavani lapsia hänen kanssaan. Johonkin minussa asettui tieto siitä, että tämän ihmisen kanssa yhteinen perhe olisi mahdollisuus, ei vain uhka.

Uhka se on tietenkin eräällä tapaa aina – koska milloinkaan ei tiedä, mitä päättää, kun päättää haluta perhettä. Minulla oli kuitenkin alusta saakka mielikuva meistä perheenä. Siitä, millainen isä puolisoni olisi. Millainen äiti minä olisin. Miten me, perheenä, olisimme maailmassa. Mielikuvani olivat toki kuvitelmaa, toiveajattelua, totuus on aina toinen. Kovempi, terävämpi.

En tiedä, johtuiko tämän havainnon tekeminen iästäni – täytin pian tapaamisemme jälkeen 28 vuotta – vaiko vain siitä, millainen puolisoni on. Aiempien kumppaneideni kanssa ajatus lapsista oli aina tuntunut vieraalta. Kauhittavalta. Siltä, että jos olisin tullut raskaaksi, olisin todennäköisesti halunnut raskaudenkeskeytyksen.

Puolisoni halusi nuorena isäksi, sillä hänenkin isänsä tuli nuorena isäksi. Minä en halunnut nuorena äidiksi vaikka minun äitini oli tullut nuorena äidiksi. Nuorena en tiennyt, halusinko mitään ja jos jotain, niin mitä. Olin ollut ihmisenä keskeneräinen, enkä osannut nojata tai jakaa itseäni tai elämääni edellisten kumppaneideni kanssa. Olin ollut liian nuori, liian hukassa ja liian arka.

Kun olimme nykyisen puolisoni kanssa jakaneet elämäämme pari vuotta, etsimme uutta vuokra-asuntoa, koska silloisessa kodissamme oli alkamassa putkiremontti. Kävimme katsomassa asuntoja, joihin kuvittelin itseäni ja meitä lapsen tai jopa lasten kanssa. Pieniin neliöihin ja keskelle ihmisvilinää.

Eräässä näytössä katsoin ikkunasta Hakaniemen torille ja ajattelin, että sitä näkymää olisi varmasti mukavaa katsella, kun imettää asunnossa lasta.

En silloin aavistanut, että Hakaniemen tori ehtisi vaihtua Hämeentietä reunustaviin jugend-kattoihin, Puotilan lehmuksiin ja Vuosaaren metsälähiöiden mäntyihin ennen kuin imettäisin yhtään ketään.

Haluatteko te lapsia, aiotteko te tehdä lapsia, oletteko ajatelleet lapsia. Näitä kysytään varmasti kaikilta lapsettomilta heteropareilta. Vaikka sitä eivät utelisi tädit ja sedät sukujuhlissa tai vanhemmat iltapäiväkahveilla, sitä alkoivat jossain vaiheessa elämää pohtia ystävät, kaverit ja tuttavat.

Ehkä, ehkä, ehkä. Niin sitä vastaili aika pitkään. Pyrkii väistelemään kysymyksiä ja vastailemaan ympäripyöreästi kuin pääministeri A-studiossa konsanaan.

Keskenämme me olimme toki puhuneet aiheesta. Josakin vaiheessa lapsista puhuttaessa me lakkasimme sanomasta jos ja aloimme sanoa kun. Jonkin ajan kuluttua me sitten aloimme sanoa taas jos.

Ulkopuolelle emme puhuneet lapsiasiasta mitään. Se oli liian yksityistä. Jos kertoisi haaveilevansa lapsista, paljastaisi oman haavoittuvaisuutensa. En halua paljastaa haavojani sillä tavalla. Samaan tapaan kuin koira, toinen laumaeläin ja laumastaan yhtä lailla riippuvainen eläin, ei halua paljastaa kipujaan, koska pelkää tulevansa taakaksi eli laumansa hylkäämäksi, ei ihmisenkään uskalla paljastaa sisintään kenelle tahansa.

Se on liian arkaa, liian pelottavaa, liian liian liian.

Oman herkkyytensä, arkuutensa, omien haavojensa avaaminen kenellekään tilanteen ulkopuoliselle on pelottavaa. Ehkä myös tarpeetonta.

Mistä tietää, haluaako lasta? Miten tehdä lapsi, kun kaikki elämässä on epävarmaa? Entä jos lasta ei yrityksestä huolimatta kuulu?

Millenniaalisukupolven elämää määrittää laman ja taantumien aiheuttama epävarmuus, eikä suurten ikäluokkien eläköityminen tuonutkaan työpaikkojen runsaudensarvea. Painostavan synnytystalkoopuheen jalkoihin jäävät ihmisten omat lisääntymistä koskevat toiveet ja pelot. Niitä *Muuttumisleikki* ruotii riemullisen piikikkäällä äänellä, joka itkettää, naurattaa ja lohduttaa. Kirja on omakohtainen kuvaus lapsen haluamisesta, äidiksi tulemisesta ja siitä, miten lisääntyminen muuttaa ihmistä.

*KOSMOS

KL 30.15
ISBN 978-952-352-380-7